

Representantforslag 124 S

(2012–2013)

fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Anders Anundsen og Harald T. Nesvik

Dokument 8:124 S (2012–2013)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Anders Anundsen og Harald T. Nesvik om fjerning av aldersgrense for fratredelse i statlige selskaper og virksomheter

Til Stortinget

Bakgrunn

De første pensjonsordningene som ga egenpensjon skriver seg fra 1873. Bakgrunnen for opprettelsen av ordningene var ønsket om å innføre aldersgrenser. Alternativet var at embets- og tjenestemenn fortsatte i tjenesten livet ut. I lov om Statens Pensjonskasse fra 1917 ble det bestemt at den alminnelige aldersgrensen skulle være 70 år for menn og 65 år for kvinner. Loven hadde en bestemmelse om at tjenestemenn kunne fratre med alderspensjon ti år før aldersgrensen når summen av tjenestetid og alder utgjorde 80 år. Bestemmelsen ble endret i pensjonsloven av 1921 ved at medlemmet kunne fratre inntil fem år før aldersgrensen var nådd når summen var 85 år. Dagens regel om fratreden inntil tre år før aldersgrensen når summen av alder og tjenestetid er 85 år, ble innført ved pensjonsloven av 1949.

Lov om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn m.fl. 21. desember 1956 nr. 1 gjelder for den som har stilling som er eller blir innlemmet i Statens Pensjonskasse og som ikke omfattes av særlige lovbestemmelser ellers. Det fremgår av dette at selv om en arbeidstaker ikke har rett til medlemskap i Statens Pensjonskasse, f.eks. fordi stillingsandelen er for lav, vil vedkommende likevel være omfattet av stillingens aldersgrense.

Aldersgrensene for yrkesbefal i Forsvaret er fastsatt i lov 2. juli 2004 nr. 59 om personell i Forsvaret

(forsvarspersonelloven) og aldersgrensene for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera er fastsatt i lov 21. august 1998 nr. 65.

Aldersgrenseloven § 2 fjerde ledd fastsetter at man plikter å fratre ved første månedsskifte etter at aldersgrensen er nådd. En stillings aldersgrense er som oftest en annen enn en arbeidstakers pensjonsalder, som er det tidspunkt da arbeidstakeren kan fratre med straks løpende alderspensjon. Lov om Statens Pensjonskasse 28. juli 1949 nr. 26 § 21 bestemmer at et medlem får alderspensjon når han fratrer sin stilling ved eller etter den aldersgrense som gjelder for stillingen. Fratrer et medlem tidligst tre år før aldersgrensen, får han alderspensjon såfremt summen av hans tjenestetid og alder er minst 85 år eller han ved fratreden har fylt 67 år.

Alderspensjon kan også komme til utbetaling dersom rett til avtalefestet pensjon (AFP) er inntrådt.

For de stillinger som omfattes av lov om aldersgrenser gjelder følgende etter lovens § 2 tredje ledd: Stortinget fastsetter de lavere aldersgrenser når vilkårene endres for større grupper eller vedtaket kan ha prinsipiell betydning. Ellers fastsettes aldersgrensene av det departement som forvalter loven. Vedkommende departement kan imidlertid fastsette slik lavere aldersgrense inntil endelig avgjørelse er fattet.

Aldersgrenser for de fleste medlemmer av Statens Pensjonskasse ble fastsatt av Stortinget 14. desember 1995 ved behandlingen av St.prp. nr. 38 (1994–1995), jf. Innst. S. nr. 77 (1995–1996). Stortingets vedtak ble gitt virkning fra 1. januar 1996. Stortinget og departementet har truffet et meget begrenset antall vedtak om aldersgrenser etter dette tidspunkt. Stortingets og departementets vedtak om aldersgrenser er i all hovedsak knyttet til lønnsplaner og stillingskoder i statens hovedtariffavtale. Dette medfører at dersom hele eller deler av en statlig virksomhet blir ført ut av statsforvaltningen, slik at stillingskodene ikke

lenger gjelder, vil eventuelle særaldersgrenser falle bort. Det må i slike tilfelle eventuelt fattes nye vedtak om særaldersgrenser, av Stortinget eller av departementet, dersom stillingene/virksomheten gis rett til fortsatt medlemskap i Statens Pensjonskasse.

Ansatte i kommunal sektor og rett til tjenestepensjon fra KLP har samme regler for fratredelse ved passert særaldersgrense.

Innlemmede virksomheter i staten er: AVINOR AS, Baneservice AS, Den Norske Opera, Institutt for energiteknikk, MESTA AS, Norsk Tipping AS, NSB AS, CargoNet AS, Ekspressgods AS, Malmtrafikk AS, Mantena AS, Trafikkservice AS, Oslo Hovedflyplass AS, Overenskomstlønnte sjøfolk, Secora AS, Statskog SF, skogsarbeidere, Stillinger ved tidligere statssykehus (nå statlige helseforetak).

Pensjonsreformen

I forbindelse med Stortingets behandling av St. meld. nr. 5 (2005–2006) Opptjening og uttak av alderspensjon i folketrygden heter det:

«Storingsvedtaket om pensjonsreform legger opp til at særaldersgrensene i offentlig og privat sektor skal vurderes. Særaldersgrenser som system bygges på en forutsetning om at grupper av arbeidstakere, sett under ett, ikke kan fortsette i arbeid ut over en gitt alder. Dagens system tar ikke hensyn til individuelle variasjoner når det gjelder fysisk og psykisk helse. Systemet tar heller ikke hensyn til at kravene til tjenesten kan endre seg over tid. En del av dem som fratrer sin stilling ved oppnådd særaldersgrense, fortsetter å arbeide i omtrent samme omfang som tidligere, men i andre stillinger.»

I forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 24 (2005–2006) ba arbeids- og sosialkomiteen i Innst. O. nr. 18 (2005–2006) regjeringen om å foreta en særskilt gjennomgang av de ulike særaldersgrenser i arbeidslivet. Det vil bli iverksatt et arbeid for å kartlegge grunnlaget for særaldersgrenser for ulike yrkesgrupper både i privat og offentlig sektor. Prosjektet skal vurdere hvilke endringer som har skjedd siden innføringen av dagens særaldersgrenser når det gjelder krav til arbeidstakerne, helsemessig utvikling og gjennomsnittlig levealder for ulike yrkesgrupper. Arbeidslivets parter vil bli involvert i dette arbeidet.

Ved behandling av stortingsmeldingen om opptjening og uttak av alderspensjon i folketrygden uttalte regjeringen at spørsmålene knyttet til særaldersgrenser ville bli tatt opp i forbindelse med gjennomgangen av offentlige tjenestepensjoner. Det er nå gått tre år siden Stortinget behandlet ny tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor, uten at temaet ble berørt. Det er heller ikke lagt frem noen resultater av det nevnte prosjektet om kartlegging av ulike yrkesgrupper i både privat og offentlig sektor.

Oppsummering

Forslagsstillerne registrerer at det er en politisk målsetting at flere arbeidstakere skal stå lenger i arbeid. En slik målsetting støttes av forslagsstillerne, og forslagsstillerne mener derfor det er viktig at arbeidet knyttet til en gjennomgang av særaldersgrenser får økt prioritet. Det er også viktig at arbeidslivets regler tar hensyn til individuelle variasjoner blant de ansatte når det gjelder fysisk og psykisk helse. Det er videre viktig at man får et system som også tar hensyn til at kravene i tjenesten kan ha endret seg over tid.

Forslagsstillerne viser videre til en undersøkelse av Midsundstad (2005) der han viste at drøyt 50 pst. av de pensjonerte innen politi og forsvar med en særaldersgrense på 60 år, var i arbeid. Dette tyder på at en del arbeidstakere som har gått av ved særaldersgrensen, fortsatt har en arbeidsevne.

Forslagsstillerne har merket seg at Sykehuset Innlandet uttalte i et brev til sine ansatte, tidligere i år:

«Du har nå passert særaldersgrensen for din yrkesgruppe og du har opparbeidet deg 30 års tjenestetid i KLP. Du har da en rett og plikt til å si opp din faste stilling i Sykehuset Innlandet.» Og videre: «Med bakgrunn i ovennevnte ber jeg deg om å si opp stillingen din. Du har anledning til å fratre etter en måneds oppsigelsestid ettersom du allerede har passert særaldersgrensen. Dersom du selv ønsker det kan du stå i stillingen i tre måneder fra du mottok dette brevet. Dersom oppsigelsen ikke foreligger innen 10 dager, vil arbeidsgiver iverksette en oppsigelsesprosess.»

I ovennevnte tilfelle, og i mange andre lignende tilfeller, bruker arbeidsgiver altså alder som begrunnelse for hvem som skal slutte og hvem som skal fortsette. Forslagsstillerne mener dette er en personalpolitikk som har gått ut på dato, og viser samtidig til anslagene fra Statistisk sentralbyrå (SSB) om at Norge de nærmeste 15 årene vil mangle mellom 30 000 og 40 000 sykepleiere og helsefagarbeidere.

Med bakgrunn i den politiske målsettingen om å legge til rette for at flere kan stå lenger i arbeid, mener forslagsstillerne det vil være viktig at regjeringen legger frem den bebudede gjennomgangen av særaldersgrensene så raskt som mulig.

Forslagsstillerne vil understreke at man er kjent med bestemmelsene knyttet til særaldersgrenser fremforhandlet i hovedtariffavtalen, og vil understreke at dette representantforslaget primært ikke handler om å avskaffe særaldersgrensene, men at man i virksomheter og selskaper der staten er majoritetseier eller eneste eier tar initiativ for å fjerneplikten til å måtte fratre ved oppnådd særaldersgrense. Forslagsstillerne mener det er en vesentlig forskjell på å ha rett til å gå av, og det å måtte gå av ved en bestemt alder.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at fratreddelsesplikten for ansatte som

har passert særaldersgrensen, i statlige selskaper og virksomheter staten er eneeier eller majoritetseier i, opphører.

2. Stortinget ber regjeringen fremlegge en særskilt gjennomgang av særaldersgrensene i offentlig og privat sektor, slik pensjonsreformen forutsetter, innen utgangen av 2013.

30. april 2013

